12/02/2019

Οι θέσεις Εκκλησίας της Ελλάδος για την Συνταγματική αναθεώρηση

Αυτοκέφαλες Εκκλησίες / Εκκλησία της Ελλάδος

Τις θέσεις της για τη συνταγματική αναθεώρηση απέστειλε η Εκκλησία της Ελλάδος προς τους προέδρους των κομμάτων του Κοινοβουλίου και τους ανεξάρτητους βουλευτές. Σε αυτές συγκαταλέγεται, μεταξύ άλλων, η άποψή της για το «θρησκευτικά ουδέτερο κράτος», για το οποίο τονίζει ότι «η εισαγωγή στο σύνταγμα της ρήτρας ότι η Ελλάδα είναι “θρησκευτικά ουδέτερο κράτος” είναι πολιτικά, νομικά και εν γένει επιστημονικά αόριστη», ενώ «ο όρος “επικρατούσα θρησκεία” έχει περιεχόμενο ιστορικό και πολιτισμικό, πληθυσμιακό και διαπιστωτικό της ιστορικής, αλλά και ενεργού σχέσης του ελληνικού έθνους με την ορθόδοξη παράδοση».

Ακολουθεί το κείμενο με τις θέσεις της Εκκλησίας της Ελλάδος σχετικά με την αναθεώρηση του Συντάγματος:

Συνοδική Αποφάσει, ληφθείση εν τη Συνεδρία της Διαρκούς Ιεράς Συνόδου της 7ης μηνός Φεβρουαρίου ε.ε., σας γνωρίζουμε ότι η Διαρκής Ιερά Σύνοδος, εν τη

ρηθείση Συνεδρία Αυτής, απεφάσισε την δια του παρόντος αποστολή των κατωτέρω θέσεων της Εκκλησίας της Ελλάδος εν σχέσει προς την εκκρεμή διαδικασία αναθεωρήσεως του ισχύοντος Συντάγματος επί των ζητημάτων ενδιαφέροντός Της και παρακαλούμε να συνεκτιμηθούν κατά τις συζητήσεις και ψηφοφορίες στη Βουλή των Ελλήνων.

Η Εκκλησία της Ελλάδος θεωρεί ότι:

1. Η προμετωπίδα του Συντάγματος, που επικαλείται την Αγία Τριάδα, αποτελεί βασικό στοιχείο ιστορικής συνδέσεως του παρόντος Συντάγματος με την επαναστατική προέλευση του Ελληνικού Κράτους. Η προμετωπίδα αυτή υπήρχε σε όλα τα επαναστατικά Συντάγματα και η διατήρησή της τεκμηριώνει την διαρκή πεποίθηση του συντακτικού νομοθέτη, ότι ο ελληνικός λαός ασκούσε πρωτογενή συντακτική εξουσία και πριν την 3η Φεβρουαρίου 1830 (Πρωτόκολλο Λονδίνου), οπότε έλαβε χώρα η διεθνής αναγνώριση του Ελληνικού Κράτους. Το Ελληνικό Κράτος δεν είναι απλώς ένα δημιούργημα των συμφωνιών των Μεγάλων Δυνάμεων, αλλά ερείδεται στη βάση ενός Έθνους με συγκεκριμένη πολιτιστική και θρησκευτική ταυτότητα. Δεν είναι τυχαίο, ότι ο πατριωτικός αυτός συμβολισμός της προμετωπίδας και η αναγωγή της στην Αγία Τριάδα ξεκίνησε με τις Εθνοσυνελεύσεις της εποχής της Επανάστασης ως πολιτική επιλογή των χριστιανών ιδρυτών του νέου Κράτους. Η παραμονή της προμετωπίδας των επαναστατικών Συνταγμάτων στο ισχύον Σύνταγμα, αποδεικνύει ως σταθερή την άποψη της Πολιτείας μας ότι ο Ελληνικός Λαός, μέσα από αγώνα για εθνική ανεξαρτησία απέναντι στην αλλόθρησκη εξουσία, δημιούργησε το νέο κράτος.
2. Το άρθρο 3 αποτελεί θεμέλιο νομικής οργανώσεως των σχέσεων τόσο του Κράτους και της Ορθόδοξης Εκκλησίας της Ελλάδος, όσο και της τελευταίας με την Μεγάλη του Χριστού Εκκλησία της Κωνσταντινουπόλεως. Αποτελεί αμετάβλητο στοιχείο πάγιας συνταγματικής παραδόσεως, έτυχε επιμελούς ερμηνευτικής επεξεργασίας από τα δικαστήρια και δη το Συμβούλιο της Επικρατείας, χωρίς ποτέ να προκαλέσει προβλήματα στην πράξη, ενώ, όταν απαιτήθηκε, συνερμηνεύθηκε από τα δικαστήρια με το άρθρο 13 Συντ. περί θρησκευτικής ελευθερίας. Ο όρος «επικρατούσα θρησκεία» έχει περιεχόμενο ιστορικό και πολιτισμικό, πληθυσμιακό και διαπιστωτικό της ιστορικής, αλλά και ενεργού σχέσης του Ελληνικού Έθνους με την ορθόδοξη παράδοση. Από το άρθρο 3 παρ. 1 του Συντάγματος δεν προκύπτει κανένας περιορισμός των δικαιωμάτων πλήρους θρησκευτικής ελευθερίας των μη ορθόδοξων θρησκευτικών κοινοτήτων ή κατοίκων της Επικράτειας. Σε κάθε περίπτωση η Εκκλησία της Ελλάδος στηρίζει κάθε ιδιαίτερη συνταγματική αναφορά και προστασία προς το Οικουμενικό Πατριαρχείο, την Εκκλησία της Κρήτης και

τις Ιερές Μητροπόλεις της Δωδεκανήσου.

3. Η προτεινόμενη τροποποίηση του άρθρου 3 Συντ. εισάγει στο ανωτέρω σύστημα ρυθμίσεως παράγοντα νοηματικά αόριστο, ο οποίος είναι βέβαιο ότι θα προκαλέσει ερμηνευτικά προβλήματα και παραδοχές επικίνδυνες στις σχέσεις των δύο εγχωρίων θεσμών (Κράτους – Εκκλησίας της Ελλάδος) και περαιτέρω και στις σχέσεις αυτών με το Οικουμενικό Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως.

Η εισαγωγή της ρήτρας περί θρησκευτικά ουδέτερου κράτους, ειδικά στην πρώτη παράγραφο του άρθρου 3 του Συντάγματος, που αναγνωρίζει τον ρόλο της Ορθόδοξης Εκκλησίας, δίνει την εντύπωση ότι αποσκοπεί να ανταγωνισθεί, και στην πράξη να ακυρώσει, την υφιστάμενη στο ίδιο άρθρο αναγνώριση της πλειοψηφούσας ορθόδοξης χριστιανικής κοινότητας της χώρας. Η εισαγωγή στο Σύνταγμα της ρήτρας ότι η Ελλάδα είναι «θρησκευτικά ουδέτερο κράτος» είναι πολιτικά, νομικά και εν γένει επιστημονικά αόριστη. Δεν μπορεί να γίνει καμία συζήτηση, εάν δεν διευκρινίζεται ποιό μοντέλο θρησκευτικής ουδετερότητας υπονοείται, διότι υπάρχουν διεθνώς τόσα μοντέλα θρησκευτικής ουδετερότητας, όσα και τα κράτη, που δηλώνουν θρησκευτικώς ουδέτερα, είτε μέσω της καθιερώσεώς τους ρητώς στα οικεία Συντάγματα, είτε μέσω της σχετικής νομοθεσίας και της ιστορικής τους παραδόσεως. Είναι προβληματική και επικίνδυνη η εισαγωγή μίας ρήτρας συνθηματικής συντομίας, η οποία διεθνώς έχει πολύσημο περιεχόμενο. Θα πρέπει να διευκρινίζεται, εάν πρόκειται για μία δυσμενή ουδετερότητα (θρησκευτικά αδιάφορο κράτος) ή για μία ευμενή ουδετερότητα (μη παρεμβατικό κράτος, το οποίο ενισχύει τα θρησκεύματα και αναγνωρίζει ιδιαίτερο καθεστώς για τη διευκόλυνση της αποστολής τους). Δεν είναι τυχαίο εξ άλλου ότι κράτη, θρησκευτικώς ουδέτερα, έχουν επιλέξει στα Συντάγματά τους περιφραστική περιγραφή του είδους της ουδετερότητας, που υιοθετούν (π.χ. «δεν υπάρχει επίσημη θρησκεία», «το κράτος δεν παρεμβαίνει στις θρησκευτικές κοινότητες» κ.λπ.), ώστε να είναι σαφές το περιεχόμενο της ουδετερότητας, που εννοούν και δεν μεταχειρίζονται αυτόν τον όρο, ο οποίος μπορεί να επιστηρίξει ακόμα και νομοθετικές πολιτικές εχθρικές προς το θρησκευτικό φαινόμενο. Φυσικά ο αναθεωρητικός ζήλος περί τις συνταγματικές σχέσεις Κράτους και Ορθόδοξης Εκκλησίας, στο μέτρο που επιχειρεί να παρουσιάσει ως μείζονες θεσμικές αλλαγές και ως νέες αξιακές κατακτήσεις, νομικές αρχές που είναι από καιρού δεδομένες στην νομολογία των ελληνικών δικαστηρίων, αποβλέπει απλώς στην παραγωγή εντυπώσεων ότι ο δημόσιος χώρος στην Ελλάδα δήθεν «θεοκρατείται» και επέρχεται θεσμικός εκσυγχρονισμός της ελληνικής κοινωνίας. Ωστόσο ο κοσμικός χαρακτήρας του Ελληνικού Κράτους επαρκώς προκύπτει από τρεις ισχυρές ρήτρες (άρθρα 1 παρ. 2-3, 87 παρ. 2, 13 παρ. 4 Συντ.).

4. Η τυχόν επιβολή αποκλειστικά πολιτικού όρκου σε όλους τους κρατικούς αξιωματούχους και δημόσιους λειτουργούς και υπαλλήλους, αντί της δυνατότητας επιλογής μεταξύ πολιτικής ή θρησκευτικής ορκοδοσίας, συνιστά μία μορφή απόλυτης απαγόρευσης εκδήλωσης θρησκευτικών πεποιθήσεων, αλλά ταυτόχρονα, συνδυαζόμενη με την ρήτρα περί θρησκευτικής ουδετερότητας, αποκαλύπτει ότι το νόημα της τελευταίας

ρήτρας αποσκοπεί στη θεμελίωση του θρησκευτικά αδιάφορου κράτους.

5. Η συνταγματική αναφορά και προστασία του θεσμού της οικογένειας ως «θεμελίου συντήρησης και προαγωγής του Έθνους» πρέπει να διατηρηθεί. Το ενδιαφέρον της Εκκλησίας πηγάζει από την όλη διδασκαλία της, ιδιαίτερα από τα κείμενα των Ευαγγελίων, αλλά και από το ρόλο της παραδοσιακής οικογένειας στην επιβίωση του Έθνους. Η σχετική διάταξη περί αναγνώρισης της οικογένειας, ως βασικού κυττάρου της ελληνικής κοινωνίας, δεν πρέπει να απαλειφθεί ή να δώσει την θέση της μέσα στο κείμενο του Συντάγματος σε άλλες μορφές συμβίωσης, οι οποίες δεν έχουν καμία παράδοση στην ελληνική κοινωνία, αλλά ούτε εξασφαλίζουν και την προοπτική ιστορικής επιβίωσης του ελληνικού λαού ή εθνικής και κοινωνικής συνοχής της χώρας.
6. Τέλος παρατίθενται και οι κατωτέρω συνοπτικές παρατηρήσεις, ώστε να καταστεί σαφές ποιά ζητήματα σχέσεων Κράτους και Ορθόδοξης Εκκλησίας της Ελλάδος δεν αφορούν οι υφιστάμενες συνταγματικές διατάξεις :

α. Είναι γνωστό ότι η κρατική μισθοδοσία του Κλήρου και επιχορήγηση της εκκλησιαστικής εκπαίδευσης δεν έχουν σχέση με το άρθρο 3 παρ. 1 εδαφ. α Συντ. (δηλαδή την ρήτρα περί επικρατούσας θρησκείας).

β. Η νομική μορφή της Εκκλησίας της Ελλάδος και των φορέων Της ως «νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου» δεν προκύπτει από το άρθρο 3 Συντ. Είναι ζήτημα του νομοθέτη ο καθορισμός της νομικής προσωπικότητας της Εκκλησίας της Ελλάδος και των φορέων Της.

γ. Επιπλέον, μετά το 2010 δεν υπάρχει στην νομοθεσία κανένα φορολογικό προνόμιο ειδικά προβλεπόμενο για την Ορθόδοξη Εκκλησία της Ελλάδος. Αυτό αποδεικνύει ότι ουδεμία σχέση έχει το άρθρο 3 Συντ. με την φορολογία των φορέων της Εκκλησίας, και ότι ουδεμία προνομιακή φορολογική μεταχείρισή Της επιβάλλει.

δ. Το Μάθημα των Θρησκευτικών δεν υφίσταται στην εκπαίδευση λόγω του άρθρου 3 Συντ. Το μάθημα υφίσταται λόγω του άρθρου 16 παρ. 2 Συντ., που επιβάλλει την θρησκευτική αγωγή των νέων. Ακόμα και εάν δεν υπήρχε το άρθρο 3 Συντ., που τεκμαίρει το γεγονός ότι η πλειοψηφία των Ελλήνων είναι ορθόδοξοι χριστιανοί, το Μάθημα των Θρησκευτικών και πάλι θα είχε πλειοψηφία ύλης από την Ανατολική Ορθοδοξία, αφού το ανωτέρω αντικειμενικό γεγονός συντρέχει είτε το τεκμαίρει το άρθρο 3 Συντ., είτε όχι. Το μάθημα πρέπει να ανταποκρίνεται στις μορφωτικές ανάγκες της ελληνικής κοινωνίας, η οποία κατά πλειοψηφία ανήκει στην Ορθόδοξη Εκκλησία, και δεν μπορεί να αγνοεί την ιστορική πορεία και κοινωνική πραγματικότητα του Ελληνικού Λαού. Αυτά όμως δεν έχουν σχέση με το άρθρο 3 Συντ.

ε. Το άρθρο 3 Συντ. εγγυάται ότι το Κράτος αναγνωρίζει ως Ορθόδοξη Εκκλησία, ως φορέα της επικρατούσας θρησκείας των Ελλήνων εκείνη την Εκκλησία που διοικείται με βάση τα Πατριαρχικά έγγραφα (Τόμος 1850, Πράξη 1928) και έχει «κοινωνία» με το Οικουμενικό Πατριαρχείο. Αυτό σημαίνει ότι δεν μπορούν να διεκδικήσουν την θρησκευτική εκπροσώπηση των εν Ελλάδι ορθόδοξων χριστιανών έναντι του Κράτους άλλες θρησκευτικές κοινότητες και ομάδες, που δεν πληρούν τα παραπάνω κριτήρια. Το άρθρο 3 Συντ. αποτελεί ένα χρήσιμο κανόνα αναγνώρισης από το Κράτος ποιά Εκκλησία είναι αυτή, που εκπροσωπεί την πλειοψηφία των Ελλήνων.

Συνεπώς, υπό την ισχύ του άρθρου 3 Συντ. και των ορισμών, που αυτό εισάγει (= ορίζει ποιά Εκκλησία είναι ο φορέας της επικρατούσας θρησκείας της χώρας), οι σχέσεις Κράτους και Ορθόδοξης Εκκλησίας μπορούν να τροποποιούνται με κοινούς νόμους, χωρίς την ανάγκη αναθεωρήσεως του άρθρου 3 του Συντάγματος. Προς την κατεύθυνση αυτή η Εκκλησία της Ελλάδος έχει ζητήσει νομοθετικές αλλαγές, ήτοι προς την κατεύθυνση της μεγαλύτερης αυτονομίας Της από το Κράτος, που εκκρεμούν και δεν προϋποθέτουν καμία συνταγματική αναθεώρηση.

Επί δε τούτοις, ευελπιστούντες ότι θέλετε κατανοήσει την σημασία των ως άνω εκτεθέντων και ότι θα λάβετε υπ’ όψιν τις θέσεις της Εκκλησίας της Ελλάδος, επικαλούμεθα εφ’ υμάς πλούσια τη Χαρη του Θεού και διατελούμε μετ’ ευχών και τιμής.